

■ OPINIÓ

Una cruïlla decisiva

ÀNGEL PES
Economista

Entre l'agost del 2007 i el maig d'enguany hem passat de veure l'economia d'un color rosa pàl·lid a estar immersos en una crisi que, a hores d'ara, es manifesta en quatre sectors: l'habitatge, el finançament, l'energia i els aliments.

D'entrada, convé distingir entre la crisi de l'habitatge, un sector regulat pel Govern de cada país, i les altres tres, d'abast mundial. La primera afecta països determinats, com ara Espanya, els Estats Units, Irlanda o el Regne Unit, mentre que no preocupa, per exemple, a Alemanya, al Brasil o a la Xina; en canvi, el mercat del crèdit, el de l'energia i els dels productes alimentaris bàsics, com ara els cereals, són globals perquè, d'una banda, els preus són els mateixos a tot arreu? al món només hi ha un mercat del petroli, per exemple? i d'altra banda, cap govern nacional, pel seu compte, té capacitat per regular aquests mercats.

L'economia global en crisi

Per a les economies desenvolupades, com ara l'espanyola, el risc més gran deriva del vessant internacional de la crisi, més difícil de gestionar que el domèstic, ja que les institucions responsables de la regulació dels mercats globals, com ara el Fons Monetari Internacional, FMI, l'Organització Mundial del Comerç, OMC, o el G-8, el grup dels set països més desenvolupats i Rússia, no compten amb prou capacitat política per fer-ho.

La crisi financera és la més greu en potència perquè les empreses es poden trobar sense accés al

crèdit, la qual cosa convertiria la crisi en una metastasi que abocaria l'economia a una recessió greu. Fins ara els bancs centrals, actuant coordinadament, han assumit les funcions de reguladors financers globals i han aconseguit evitar-ho, tot i que encara no hem vist el final del problema.

Mentre l'economia global s'estén, la política continua essent nacional. Les dificultats que la crisi planteja superen l'àmbit d'actuació de qualsevol país, encara que les solucions han de partir dels estats, els únics agents amb capacitat política per actuar efectivament. Cal apostar per la col·laboració entre els estats, donant més protagonisme al diàleg i a la diplomàcia que a la força, en les relacions entre els països

En relació a la crisi energètica, l'escalada dels preus del petroli alimenta l'alça de preus, fent més probable el retorn de la combinació d'inflació i estancament característica dels anys setanta del segle passat. Des de la Unió Europea, una política energètica comuna entre 27 països serviria de referent per aconseguir un mercat internacional, basat en l'acord entre països productors i consumidors. En canvi, en aquests moments cadascun dels països membres intenta assegurar-se el subministrament d'energia amb negociacions bilaterals, sense que hi hagi la voluntat necessària per

endegar una política energètica comuna

Pel que fa als aliments, els preus han augmentat ràpidament, a mesura que l'oferta no acompanyava el creixement de la demanda dels països emergents. Al mateix temps, la promoció dels cultius destinats a produir biocombustibles ha reduït l'oferta de cereals destinats al consum humà, contribuint a l'encariment dels aliments; per aquest motiu, una mesura en què es confiava per obtenir "energia verda", ara es posa en qüestió: a la UE s'aixequen veus reclamant una moratòria per a l'objectiu d'obtenir un mínim del 10% de les benzines amb biocarburants, l'any 2020; i a la darrera cimera de països llatinoamericans amb la UE, els primers van criticar-los, excepte Brasil, que n'és el segon productor mundial.

Les mesures immediates per resoldre la manca d'aliments s'han de basar en l'ajuda humanitària i en el comerç internacional, amb què tots els països compten per cobrir les necessitats domèstiques de comestibles. A més llarg termini, només augmentant la producció es pot restablir l'equilibri en el mercat d'aliments, ja que el creixement de la demanda es mantindrà.

A hores d'ara la globalització ha superat el punt de no retorn i ha esdevingut un procés irreversible, perquè països tan rellevants com ara la Xina, l'Índia o el Brasil aposten per la integració en l'economia mundial. Per revertir-la s'hauria de produir una catàstrofe política similar a la Primera Guerra mundial, que va acabar amb el

Àngel Pes

Àngel Pes

primer assaig de globalització, desenvolupat entre mitjans del segle XIX i el 1914. No obstant això, la crisi actual obliga a replantejar com es pot fer compatible la voluntat d'integració en l'economia mundial dels països en desenvolupament, amb l'interès dels països rics en preservar el benestar que han assolit.

L'hora d'escollir entre el populisme i la integració de les economies

Segons el darrer *World Economic Outlook* publicat per l'FMI, en aquests moments "l'economia ha entrat en un territori nou, ple de riscos", per sortir del qual les opcions disponibles ara mateix es redueixen a dues: o bé el populisme que proposa fer marxa enrere en la liberalització, retornant el control de l'economia als estats nacionals, o bé la integració dels països en l'economia global, adoptant les mesures necessàries per comptar amb el consentiment de les societats implicades en el procés.

Els crítics occidentals de la globalització esgrimeixen dos arguments: en primer lloc, que liberalitzant el comerç internacional i facilitant els moviments migratoris es pressionen a la baixa els salaris i es redueixen els llocs de treball per a la població dels països del primer món; en segon lloc, que els governs d'aquests països redueixen els impostos sobre el capital i eliminen regulacions, per tal de competir per les inversions amb els països de l'est d'Europa, del sud-est d'Àsia o d'Amèrica del sud, cosa que amenaça la continuïtat de l'Estat del benestar.

Emparant-se en aquestes crítiques, l'opció populista proposa que cada país vagi pel seu compte. Això implica virar la política comercial cap al proteccionisme, i limitar dràsticament els moviments de capital i de persones; aquestes són mesures

que, el segle passat, van contribuir a la gran depressió dels anys trenta. Aquella experiència aconsella no repetir els mateixos errors, tot i que els exemples d'Itàlia aquí Europa, o el d'alguns països sud-americans, com ara l'Argentina i Veneçuela, demostren la força del discurs populista, basat en el temor als efectes de la integració econòmica.

A fi de recuperar el suport de les classes treballadores a la integració econòmica, des de les polítiques domèstiques s'ha d'abordar la reducció de les desigualtats i de la inseguretats, que els darrers quinze anys han augmentat en la majoria de països desenvolupats

La segona opció, una estratègia per promoure una globalització saludable, la defensava Lawrence Summers, secretari del Tresor amb el president Clinton, al *Financial Times* del passat 5 de maig: "El component domèstic d'una estratègia per promoure una globalització saludable descansa en la reducció de la desigualtat i de la inseguretats. El component internacional s'ha de centrar en els interessos dels treballadors en tots els països, a més de l'èmfasi actual en les prioritats de les corporacions globals". Summers subratlla el nucli del problema actual: mentre l'economia global s'estén, la política continua essent nacional. Les dificultats que la crisi planteja superen l'àmbit d'actuació de qualsevol país, encara que les solucions han de partir dels estats, els únics agents amb capacitat política per actuar efectivament.

Aquesta conclusió apunta els fonaments d'una sortida progressista de la crisi en curs: d'una banda, apostar per la col·laboració

entre els estats, donant més protagonisme al diàleg i a la diplomàcia que a la força, en les relacions entre els països. Així mateix, convé reforçar les institucions multilaterals com ara l'Organització Mundial del Comerç i el Fons Monetari Internacional.

D'altra banda, a fi de recuperar el suport de les classes treballadores a la integració econòmica, des de les polítiques domèstiques s'ha d'abordar la reducció de les desigualtats i de la inseguretats, que els darrers quinze anys han augmentat en la majoria de països desenvolupats. Aquest és un objectiu que requereix aplicar una política fiscal progressiva, per tal de redistribuir una part dels guanys obtinguts pels beneficiaris de la globalització; la qual cosa, en una economia global, exigeix la cooperació internacional per evitar que la competència entre països condueixi a una espiral descendent dels tipus impositius.

L'article d'en Lawrence Summers ha obert un debat molt interessant en les pàgines del FT, accessible per internet, <http://www.ft.com/home/europe>, a l'espai *blogs/economist's forum*, en què es plantegen idees que val la pena retenir ja que, en les circumstàncies actuals, fer compatible la globalització amb els interessos de les classes treballadores em sembla la proposta política més progressista. ■

■ OPINIÓ